

ฤดูฝนปลูกไฟกั้นตีโหม

ชากริต จุกกะเสวี*

ปรากฏว่ามีผู้สนใจหลายท่านที่ได้ถามมาเกี่ยวกับ เรื่องราวของไม้รวกและไม้ไผ่ป่า รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับไฟตงด้วยอีกหลายคำถาม ซึ่งผมก็อยากจะขอรวบรวมมาสรุปเล่าสู่กันฟัง เพื่อจะได้ฟังเป็นการเสริมความรู้กันไว้ด้วย ก็คงจะมีประโยชน์นะคะ

คือเมื่อไม่นานมานี้เอง ทางสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า บี.โอ.ไอ. (B.O.I) นั้นแหละครับ ก็ได้สนับสนุนให้มีการประชุมนานาชาติ ซึ่ง สนใจ การลงทุน ทางด้าน อุตสาหกรรมผลิตเยื่อกระดาษ ก็มีความเห็นเน้นในประการสำคัญอย่างหนึ่งว่า ในเมืองไทยเราควรมีการลงทุนตั้งโรงงานอุตสาหกรรมผลิตเยื่อกระดาษขึ้นอีกแน่ ๆ ด้วยปัจจุบันนี้เมืองไทยเราต้องนำสินค้าเยื่อกระดาษนี้ จากต่างประเทศเข้ามาใช้ถึงปีละหลายพันล้านบาท จึงจำเป็นต้องเร่งแก้ไขโดยด่วน

และในบรรดาไม้โตเร็ว ที่ได้รับความนิยมใช้เป็น วัตถุดิบ ในการผลิตเยื่อกระดาษนี้ นอกจากพวกต้นยูคาลิปตัส กระถินยักษ์ กระถินเทพา กระถินณรงค์ และอะไรต่ออะไร แล้วก็ยังมีการกำหนดไว้ด้วยว่า "ไม้ไผ่" ก็ควรใช้ในการผลิตเยื่อกระดาษด้วย

เมืองไทยเรานี้แต่เดิมในหลายพื้นที่ เกษตรกรนิยมไปตัดไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ ต่อกัน ได้มีการตัดไม้ทำลายป่ากันหนักมือขึ้น จึงทำให้ไม้ไผ่ป่าทั้งหลาย ก็พลอยถูกทำลายวอดวายหมดสิ้นตามไปด้วย

เดี๋ยวนี้แม้แต่โรงงานผลิตเยื่อกระดาษจาก ไม้ไผ่ที่จังหวัดกาญจนบุรี ก็ต้องปิด เพราะเกิดความขาดแคลนไม้ไผ่รวก หรือแม้แต่ข้าวหลามซึ่งต้องใช้ไม้ไผ่ก็ต้องหยุดทำ หรือทำน้อยลง นี้ก็เพราะขาดแคลนไม้ไผ่นั่นเอง รวมไปถึงเรื่องหัตถกรรมเครื่องจักสาน เมื่อขาดแคลนไม้ไผ่ลงอย่างนี้ ก็พลอยกระทบกระเทือนกันทั่วไปหมดในเกือบทุกด้านของอุตสาหกรรม

ดังนั้น ถึงเวลาแล้วที่เมืองไทยเราจะต้องเอาใจใส่ ต่อการส่งเสริมการปลูกไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ ที่มีประโยชน์และจำเป็นต้องใช้ให้มามาก ๆ ขึ้นกันอย่างจริงจังเสียที

สำหรับไม้ไผ่ป่าที่ออกจะขึ้นง่าย และมีความแข็งแรงทนทานได้ดีเป็นพิเศษ จึงปลูกได้ง่ายมากด้วย ไม่ต้องเอาใจใส่บำรุงรักษาเป็นพิเศษอย่างใด ก็สามารถจะเจริญเติบโตได้ดีอยู่แล้วตามธรรมชาติ

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

เรื่องของไม้รวกหรือไม้ไผ่รวกนี้ครับ ต้องใช้วิธีการที่ออกจะปราณีตกว่าเข้าช่วยด้วย จึงจะเติบโตใช้ประโยชน์ได้รวดเร็ว

ถ้าเราต้องการจะปลูกให้ง่าย มีการตายน้อยที่สุดนั้น เราอาจใช้วิธีตัดลำต้นไผ่รวกนี้ให้สูงจากพื้นดินประมาณสักครึ่งเมตร หรือในราว 2-3 ข้อ เอาส่วนที่ตัดออกนั้นไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นเสียก่อน ส่วนโคนที่ตัดไว้ครึ่ง เมตร นั้นให้ขุดเอาเหง้าไผ่รวกนั้น ขึ้นมาจากดินแยกออกมาจากกอ เอาไปปลูกในที่ใหม่ ในช่วงต้นฤดูฝนขณะนี้แหละเหมาะนัก เมื่อปลูกแล้วต้องช่วยค้ำให้น้ำเพื่อความชุ่มชื้นด้วย

เหง้าไผ่ที่มีลำต้นเตี้ย ๆ ตัดมาปลูกนี้ จะงอกรากแตกใบแตกต้นใหม่ขึ้นมาได้ ถ้าเป็นการขุดทั้งกอออกมาแยกปลูกด้วยอย่างวิธีนี้ ก็จะช่วย ให้ขยายพันธุ์ พร้อมกัน จำนวน มาก ๆ กอได้ค้ำขึ้น เป็นวิธีซึ่งออกจะเหมาะสมกับการปลูกไม้รวกได้ผลดีมาก

ถ้า จะ ทำ การ ปลูก จาก ส่วน อื่น ๆ เราก็อาจนำวิธีของไผ่ตงมาใช้ได้คือ ขำจากแขนงไผ่ที่ออกรากคาต้นแล้ว หรือจากการตัดเอาลำไม้ไผ่ให้มี 2 ข้อติดกันอยู่ เอามาทำการปักชำให้เกิดรากก็ใช้ได้ ส่วนการใช้เมล็ดไผ่เพาะเอานั้น ไม่เหมาะสำหรับการขยายพันธุ์ในภาคปฏิบัติ จะเหมาะสำหรับงานทางวิชาการเท่านั้น จึงไม่เหมาะที่เกษตรกรจะนำมาใช้โดยตรงเลยนะครับ

เมื่อต้นไผ่ลำใหม่เติบโตขึ้นมาแล้วนั้นก็มิใช่ว่าสังเกตว่า ไม้ไผ่ลำเล็กจะเพิ่มลำได้เร็วขึ้น การสร้างลำใหม่นั้นไม้ไผ่รวกมักจะต้องรอ

ให้ต้นเดิมเจริญเติบโตเต็มที่เสียก่อน จนมีสภาพความพร้อมและสิ่งแวดล้อมเหมาะสม มันจึงจะสร้างหน่อใหม่ขึ้นมาเป็นลำต้นใหม่ได้ ต้นไผ่ที่มีขนาดใหญ่มาก ก็จะต้องใช้เวลาอีกมากกว่าต้นจะโตเต็มที่ การสะสมอาหารหรือการตอบสนองต่อปุ๋ยคอกน้ำที่เราให้หลังฤดูแล้ง พวกไผ่ลำเล็ก ๆ หลายพันธุ์รวมทั้งไม้รวกนี้ด้วย จึงเพิ่มลำได้เร็วกว่าพวกไผ่ใหญ่ อย่างเช่น ไผ่ตงหน่อ เราปลูกได้ตั้ง 3 ปี แล้วยังคงมีลำต้นเพียงไม่กี่ลำ แต่ถ้าเป็นพวกไม้รวกหรือไผ่ลำเล็กอื่น ๆ ช่วง 3 ปี อย่างนี้ แต่ละกอจะมีได้ 30 ลำอย่างสบายมาก

ที่ผมอยากขอเสนอแนะ ให้พิจารณาปลูกไม้รวกหรือไม้รวกนี้ก็เพราะเหตุที่ว่า ไม้รวกนี้สามารถให้ผลผลิตต่อไร่ได้สูงตีมาก คือมีลำต้นมาก และต้นที่มีลำไผ่ที่ยาวก็ยิ่งจะช่วยให้มีมีน้ำหนักได้มากขึ้น

ไม้รวก นี้ จะมี ลำต้น ตรง สวยดี ที่สุด เพราะมันสามารถขึ้นเบียดชิดกันได้ ขนาดไม้รวกที่มีกอ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ประมาณ 2 เมตร จะมีจำนวนต้นถึง 30 ต้นเขียวละครับ แสดงว่ามันขึ้นชิดกันได้ดีมาก

ระยะ ปลูกที่ นิยมกัน ตามคำแนะนำของทางการก็คือ ควรจะปลูกระยะห่าง 4x4 เมตรนั้น ภายใน 3 ปี กอจะใหญ่จนเรือนยอดของไม้รวกนั้นชนกันได้ร่มครึ้มไปทั้งไร่

สำหรับไม้ไผ่รวก หรือไม้ไผ่อื่น ๆ ส่วนใหญ่ด้วยนั้น มันจะมีความสามารถในการปรับตัวทนความแห้งแล้งได้เก่งมาก ทั้งนี้ เพราะดูจากลักษณะของ ใบ ไผ่ มัก จะมี

ขนาดเล็ก ถ้ามีน้ำไม่พอเมื่อไหร่มันก็จะแก้ไขปรับสภาพการใช้น้ำในต้นนั้นได้ โดยการเริ่มทิ้งใบไปเรื่อย ๆ จนเหลืออยู่เพียงจำนวนใบที่จะต้องใช้ เหมาะสมกับสภาพขณะนั้นจริง ๆ เท่านั้น พอได้น้ำได้ปุ๋ยในฤดูฝนใหม่ มันก็จะแตกใบเติบโตออกมาได้อีกมากมายเต็มทีอีกครั้ง

ดังนั้น แม้แต่ในพื้นที่คอนสตันท์น้อย ซึ่งเคยปลูกมันสำปะหลังจนดินเลวลงมากแล้ว ก็จะสามารถปลูกไม้รากหรือไม้ไฟ้อหลายชนิดได้ดีอยู่ พวกไม้ป่า ไม้สีสุก หรือไม้รากดำ ไม้รากแดง เหล่านี้จะมี ความทนแล้งได้ดีพอใช้

ที่ตีมากอีกอย่างหนึ่งนั้นก็คือว่า ต้นไม้ไฟ้อ มีคุณสมบัติในการอ่อน ลู่ต่อแรงลมได้ดีมาก ขณะที่เกิดพายุลมแรงจัด ต้นไม้ไฟ้อยืนต้นอาจหักโค่นเสียหายได้ง่าย แต่พวกไม้ไฟ้อจะสามารถลู่ลมยืนต้นอยู่ได้ดีกว่ามาก จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะปลูกเป็นแนวรั้วโดยรอบสวน โดยปลูกให้เป็นแนวสลับฟันปลาสัก 3-4 แถวก็จะช่วยเป็น ไม้กัน กำบัง ลมพายุ ให้แก่ต้นไม้ไฟ้อภายในสวนนั้นได้ดีขึ้นไม่น้อยทีเดียว

สำหรับเรื่องรายได้ที่พี่น้องเกษตรกรจะได้รับจากการปลูกไม้ไฟ้อพันธุ์ ๆ ก็จะมีได้ดีไม่แพ้ที่ได้จากพืชไร่ที่สำคัญ ๆ อย่างเช่นพวกข้าว ข้าวโพด ถั่ว มัน ปอ อ้อย และพวกพืชไร่รากดินทั้งหลาย ซึ่งมักจะทำรายได้แก่เกษตรกรได้ประมาณเพียงไร่ละประมาณ 700-2,000 บาท หรือกว่านั้นก็ไม่มีมากนัก

แต่ถ้าเป็นพวกไม้ตง ซึ่งขายหน่อสดได้ราคาดีมาก จะได้เงินเข้าสวนถึงปีละประมาณ 5,000 บาทต่อไร่ได้ไม่ยากเลย และแม้แต่พวกไม้ไฟ้ออื่น ๆ รวมทั้งพวกไม้รากดำ ไม้รากแดงเหล่านี้ ก็จะมีรายได้ไม่ได้อ้อยกว่ากันนี้เลยละครับ

เป็นที่น่ายินดี ที่ในหลายจังหวัดได้เริ่มให้ความสนใจทำการปลูกไม้ไฟ้อกันขึ้น อย่างจริงจังด้วยแล้ว ไม่ว่าจะเป็นทางจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี อุทัยธานี พิจิตร โลก เพชรบูรณ์ และในอีกหลายจังหวัดเหล่านี้ ต่างก็ให้ความสนใจหาต้นไฟ้อชนิดต่าง ๆ มาปลูกกันมากขึ้น

คุณพงษ์ โสโน รองปลัดกระทรวงเกษตร ก็ได้เป็นผู้หนึ่งที่สนับสนุนให้เกษตรกรในเขตอำเภอบ้านคาง จังหวัดอุตรธานี ได้ทำการปลูกไม้ไฟ้อในเชิงพาณิชย์ หรือปลูกเป็นการค้ากันโดยตรงเป็นแห่งแรก โดยมีโรงงานแปรรูปไม้ไฟ้อของภาคเอกชน เข้าร่วมในโครงการนี้ด้วย

การปลูกไม้ไฟ้อของที่ดิน ในเขต ปฏิรูปที่ดิน ที่อำเภอบ้านคางที่ว่านี้ ได้จัดทำให้เกษตรกรรวมตัวกันเข้าเป็นกลุ่ม-เป็นสหกรณ์ ทางโรงงานปลูก ไม้ไฟ้อ จะ เป็นผู้ช่วยจัดหา กล้าไม้ไฟ้อส่งไปให้ปลูกกันและจะมีการทำสัญญาซื้อขายไม้ไฟ้อที่จะได้นั้นไว้ล่วงหน้าด้วย

ปัจจุบันนี้ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโรงงานแปรรูปไม้ไฟ้อ ซึ่งต้องการใช้ไม้ไฟ้อเข้าป้อนโรงงานถึงวันละประมาณ 600 ตัน ซึ่งต่อไปจะขยายปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น

อีกมาก ถ้าหากไม่รีบพิจารณาปลูกไม้ไผ่ขึ้นไว้ให้เพียงพอตั้งแต่บัดนี้ ก็เกรงว่าจะเกิดความขาดแคลนไม้ไผ่ขึ้นอีกได้ ยิ่งต่อไปจะมีการขยายโรงงานผลิตกระดาษเพิ่มขึ้นอีกด้วย ก็จะยิ่งช่วยให้เกิดความขาดแคลนไม้ไผ่มากขึ้น

ที่นี้ลองหันมาดูทางด้านไม้ไผ่ตงกันดูบ้าง ไผ่ตงที่นิยมปลูกกันมากนั้นอาจแบ่งได้ 4 พวกใหญ่ ๆ ด้วยกัน พวกแรกก็คือไผ่ตงหม้อ หรือ "ไผ่ตงใหญ่" พวกที่สองคือ "ไผ่ตงคำ" หรือ "ไผ่ตงจีน" หรือ "ไผ่ตงกลาง" พวกที่สามคือ "ไผ่ตงเขียว" และพวกที่สี่คือ "ไผ่ตงหนู" หรือ "ไผ่ตงเล็ก"

สำหรับเรื่องของเนื้อหน่อไม้ไผ่ตงนั้น ทั้งลักษณะสี และรสชาติของหน่อไม้ นั้น ที่นิยมกันมากที่สุดก็คือ "ไผ่ตงคำ" หรือ "ไผ่ตงจีน" กับ "ไผ่ตงหนู" หรือ "ไผ่ตงเล็ก" ซึ่งจะมีเนื้อสีขาวลักษณะเนื้อละเอียด และมีรสหวานกรอบดีที่สุดใน

"ไผ่ตงหม้อ" หรือ "ไผ่ตงใหญ่" นั้นจะมีเนื้อสีขาว รสหวานแต่มีลักษณะเนื้อหยาบกว่า "ไผ่ตงคำ" จึงเสียคะแนนไปนิดหน่อยนะครับ สู้ "ไผ่ตงคำ" ไม่ได้

และ "ไผ่ตงเขียว" ออกจะแตกต่างกับเขาเพื่อน ที่มีเนื้อสีขาวอมเหลือง รสก็ออกทางอมขมนิดหน่อย เนื้อก็มีลักษณะหยาบกว่าทุกพันธุ์ แถมยังมีเสี้ยนมากเสี้ยนอีกด้วย

แต่ถ้าหาก จะพิจารณา ลักษณะช่วงของการออกหน่อคอกที่สุดนั้น ได้พบว่า "ไผ่ตงเขียว" น่าสนใจมากในการที่มีช่วงออก

หน่อไม้คอกถึง 2 ช่วงด้วยกัน คือทั้งในช่วงต้นฝน หรือในเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน กับในช่วงปลาย คือในเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน ก็ยังมีหน่อออกให้เก็บขายได้มากทีเดียวจริง ๆ ละครับ

ส่วน "ไผ่ตงหม้อ" หรือ "ไผ่ตงใหญ่" กับ "ไผ่ตงคำ" หรือ "ไผ่ตงจีน" และ "ไผ่ตงเล็ก" นั้นจะมีหน่อออกคอกในช่วงกลางฤดูฝน คือในเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคมเหมือนกัน

ดังนั้น ถ้าหากเราปลูก "ไผ่ตงเขียว" กับ "ไผ่ตงหม้อ" หรือ "ไผ่ตงใหญ่" กับ "ไผ่ตงคำ" หรือ "ไผ่ตงจีน" เอาไว้ด้วยกันในไร่ในสวนไผ่ของเราละก็ ในช่วงต้นฝนเราก็จะตัดหน่อของ "ไผ่ตงเขียว" ออกขายได้ก่อน พอกลางฝนก็จะตัดได้ทั้งหน่อของ "ไผ่ตงหม้อ" หรือ "ไผ่ตงใหญ่" ซึ่งมีขนาดหน่อใหญ่ที่สุดกับของ "ไผ่ตงคำ" หรือ "ไผ่ตงจีน" ซึ่งมีขนาดหน่อใหญ่รองลงมาหน่อๆ นั้นออกขายได้ ทั้งพอเข้าในช่วงปลายฤดูฝนเราก็ยังมีหน่อของ "ไผ่ตงเขียว" ตัดขายได้อีก รุ่นหนึ่ง ถ้าจัดแผนการปลูกไว้ทำนองนี้ เราก็จะมีหน่อไม้สด ๆ ให้ตัดออกขายได้สบายไปเป็นเวลานานขึ้นกว่าปกติ

คือถ้าหากปลูกไว้ทั้ง 2 หรือ 3 พันธุ์ ดังกล่าวนี้ เราก็จะมีโอกาสได้ตัดหน่อไม้ที่ออกขายได้ติดต่อกันไป อย่างน้อยก็ในราวปีละ 6 เดือนเขียวละครับ ไม่ใช่เพียง 2-4 เดือนก็หมดสิ้นไปแล้ว อย่างที่ปลูก ๆ กันอยู่ขณะนี้

และยิ่งกว่านั้น อีกประเด็นหนึ่งก็

ถือว่า จากการศึกษาทดลองเขาก็ยังได้พบด้วยว่าถ้าให้การบำรุงดินปลูกอย่างดี และมีแหล่งน้ำให้ความชุ่มชื้น ได้ดีตลอดปีแล้วละก็ ยังมีทางที่จะทำให้มี หน่อไม้เกิดขึ้นนอกฤดูปลูกทำ รายได้แก่เจ้าของ ได้เกือบ ตลอดทั้งปี ด้วยซ้ำ ไปเสียด้วยซ้ำครับ

นอกจากนี้แล้ว ก็ยังอาจใช้วิธีอื่น ผันธรรมชาติช่วยเร่งเร้า หรือบังคับให้เกิดหน่อไม้มากขึ้นได้อีกด้วยนะครับ

แต่ถ้าท่าน ผู้อ่านต้อง การจะ ทำสวน ไร่แปลง เพื่อต้องการทำหน่อไม้เพื่อการส่งออกละ ก็ไม่จำเป็น ต้องไปแย่งชิงกัน ขยายในช่วงต้นฤดู ฝนเป็นพิเศษอย่างไรหรอกครับ เราควรจะ ปลูกไร่แปลงค่า หรือไร่แปลงเงินไว้เป็นหลักเพราะมี ธรรมชาติดีกว่า ถ้ามีออกมามากพอถึงแม้จะเป็น

กลางหรือปลายฤดูการผลิตปกติ ก็ยังได้รับความนิยมนำหน่อไม้อัด ปีบส่งไป ขายต่างประเทศได้ดีกว่าหน่อไม้ไร่แปลงเขียว แต่ในปัจจุบันยังคงใช้อัดปีบป่นไปด้วย ถ้ามีหน่อไม้ไร่แปลงค่ามาก ก็จะได้ไม่ต้องใช้ไร่แปลงเขียวป่นเลยก็ว่าได้ จะช่วยให้ขายได้ราคาดีขึ้นเสียด้วยอีกนะจ๊ะครับ

ถ้าที่ไหนมีน้ำให้ได้ตลอดปี ก็ควรปลูก ไร่แปลงค่าเป็นดีกว่าอันแน่ ๆ ครับ

สำหรับ "ไร่หวาน" นั้นถือว่าเป็นพิเศษ ถ้าท่านผู้สนใจสามารถจะปลูกไว้ได้บ้างก็ จะยังเป็นการดีแน่ ๆ ไม่ต้องสงสัย

ปลูกเข้าไว้ให้มาก ๆ ขึ้นเถาะครับไม้ ไร่ไหนะ ต้นฤดูฝนอย่างนี้กำลังเหมาะสมเหลือ เกิน ปลูกแล้วจะ ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าแน่ ๆ

